

BETÆNKNING

AFGIVET AF
DET DEN 11. MAJ 1965 NEDSATTE UDVALG
TIL OVERVEJELSE AF SPØRGSMÅLET OM ÆNDRING
AF DE FOR

STATENS TJENESTEMÆND GÆLDENDE ARBEJDSSTIDSREGLER M. M.

BETÆNKNING NR. 413

1966

KASSERET

DEN SOCIALE HØJSKOLE
BIBLIOTEKET
RANDERSGADE 10, 2100 KBH. Ø

Indholdsfortegnelse

	Side
I. Udvalgets nedsættelse.....	5
II. Udvalgets overvejelser vedrørende de generelle tjenestetidsregler samt forslag til ændringer i disse.....	7
A. Indledende bemærkninger.....	7
B. Nedsættelse af tjenestetidsnormen svarende til nedsættelsen af den agentlige arbejdstid på det private arbejdsmarked ved dagarbejde med gennemsnitlig 1 time pr. uge fra 45 til 44 timer.....	8
C. Nedsættelse af tjenestetiden svarende til nedsættelsen af den ugentlige arbejdstid i kontinuerlig drift på det private arbejdsmarked.....	12
D. Andre ændringer i de generelle tjenestetidsregler.....	15
1. Hviletid mellem to døgnshovedarbejder.....	15
2. Erstatning for mistede fridage og overarbejde.....	15
III. Udvalgets overvejelser vedrørende visse af de for tjenestemænd gældende særlige ydelser samt forslag til ændringer i disse.....	17
A. Overarbejdspenge og godtgørelse for mistede fridage.....	17
B. Godtgørelse for delt tjeneste, natpenge og godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage.....	18
1. Regulering af satserne.....	18
2. Udvidelse af det tidsrum, for hvilket der ydes godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage.....	19
IV. Afsluttende bemærkninger.....	21
Bilag. Finansministeriets cirkulære af 30. januar 1961 om de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende arbejdstidsregler m.m.....	22

I. Udvalgets nedsættelse.

Finansministeren tilskrev den 11. maj 1965 kontorchef i finansministeriet Hans C. Fedders således:

»Ved det for det private arbejdsmarked vedtagne mæglingforslag af 10. februar 1965 fra forligsmanden er det bestemt, at den normale overenskomstmæssige, ugentlige arbejdstid ved dagarbejde skal nedsættes med gennemsnitlig 1 time pr. uge fra 45 til 44 timer fra 1. marts 1966 at regne, samt at arbejdstiden i kontinuerlig drift fra samme tidspunkt for den enkelte arbejder gennemsnitlig skal udgøre 42 timer pr. uge på 2. og 3. skift. Endvidere blev det ved mæglingforslaget bestemt, at der skal nedsættes et udvalg mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer med den opgave at foretage en nærmere undersøgelse af alle de problemer, som måtte opstå i forbindelse med en fremtidig nedsættelse af arbejdstiden.

Under henvisning hertil opnåedes der under de med statstjenestemændenes centralorganisationer og Danmarks lærerforening stedfundne forhandlinger om konsekvenserne for tjenestemændene af det vedtagne mæglingforslag bl.a. enighed om, at der skulle nedsættes et udvalg til behandling af spørgsmålet om ændring af de for statens tjenestemænd gældende arbejdstidsregler efter samme retningslinier som indeholdt i mæglingforslaget.

I overensstemmelse hermed har regeringen besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at overveje og til sin tid afgive indstilling vedrørende spørgsmålet om ændring af de for statens tjenestemænd gældende arbejdstidsregler svarende til de ved mæglingforslaget for det private arbejdsmarked gennemførte ændringer, idet udvalget tillige skal have til opgave at overveje spørgsmålet om eventuel ændring af sådanne for tjenestemændene gældende særlige ydelser, som står i forbindelse med arbejdstidsforholdene, som f.eks. natpenge og godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage. Udvalget forudsættes at afgive betænkning vedrørende disse

spørgsmål så betids, at nye arbejdstidsregler kan træde i kraft den 1. april 1966.

Såfremt der på et tidspunkt under udvalgets arbejde skønnes at foreligge fornøden saglig begrundelse for at optage andre tjenestetidsspørgsmål end sådanne, som direkte følger af mæglingforslaget, forventer man at modtage nærmere redegørelse vedrørende hensigtsmæssigheden af, at sådanne spørgsmål optages til videregående overvejelser, samt under hvilken form den fortsatte behandling af sådanne problemer bedst kan finde sted.

Under henvisning hertil skal jeg anmode Dem om at indtræde som medlem af udvalget og som formand lede dettes arbejde samt til sin tid, når udvalgets arbejde er afsluttet, foranledige, at der tilstilles mig en redegørelse for resultatet af udvalgets overvejelser.

Samtidig har jeg anmodet nedennævnte om at indtræde som medlemmer af udvalget:

Forretningsfører E. Rasmussen og forbundsformand Aage Nielsen som repræsentanter for statstjenestemændenes centralorganisation I. Trafikkontrollør E. Svendsen som repræsentant for statstjenestemændenes centralorganisation II.

Oberst H. C. Engeli som repræsentant for Danske statsembedsmænds samråd.

Overlærer Stinus Nielsen som repræsentant for Danmarks lærerforening.

Afdelingschef L. Buus-Pedersen, generaldirektoratet for statsbanerne.

Afdelingschef D. B. Olsen, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet.

Kontorchef G. Fält-Jensen, forsvarsministeriet. Kontorchef I. Unsgaard, direktoratet for statshospitalerne.

Kontorchef Heinrich Christensen, finansministeriet.

Som sekretær for udvalget vil blive beskikket sekretær Allan Nielsen, finansministeriet.«

I december 1965 indtrådte afdelingschef E. Rolsted Jensen, generaldirektoratet for statsbanerne, som medlem af udvalget i stedet for afdelingschef L. Buus-Pedersen.

Udvalgets overvejelser vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der bør ske ændring af de for statstjenestemændene gældende arbejdstidsregler som følge af de i det for det private arbejdsmarked vedtagne mæglingsforslag af 10. februar 1965 indeholdte arbejdstidsbestemmelser, der går ud på nedsættelse af arbejdstiden ved dagarbejde og ved holddriftsarbejde, samt hvorledes arbejdstidsnedsættelsen for statstjenestemændene i bekræftende fald skal gennemføres, er behandlet nedenfor i afsnit II. I dette afsnit er endvidere behandlet visse under udvalgets arbejde fremdragne spørgsmål om ændring af enkelte bestemmelser i de for statstjenestemændene gældende generelle tjenestetidsregler.

Det til udvalgets overvejelse henlagte spørgsmål om ændring af sådanne for statstjenestemændene gældende særlige ydelser, som står i forbindelse med arbejdstidsforholdene, er behandlet nedenfor i afsnit III, hvori der fremsættes forslag om ændring af såvel regler som satser for visse af de pågældende ydelser.

Endelig er der i afsnit IV *givet* en samlet oversigt over merudgifterne ved de af udvalget stillede forslag.

Ifølge sit kommissorium kan udvalget, når der skønnes at foreligge fornøden saglig begrundelse herfor, optage andre tjenestetidsspørgsmål end sådanne, som direkte følger af mæglingsforslaget, idet udvalget i så fald skal fremkomme med en nærmere redegørelse vedlørende hensigtsmæssigheden af, at sådanne spørgsmål optages til videregående overvejelser, og i bekræftende fald under hvilken form den fortsatte behandling af sådanne problemer bedst kan finde sted.

På nærværende tidspunkt er der i udvalget af statstjenestemændenes centralorganisation II og Danske statsemployerets samråd fremsat for-

slag om, at tjenestetiden for det i administrationskontorer tjenstgørende personale tages op til overvejelse med henblik på en udvidelse af antallet af lørdage med fuldstændig tjenestefrihed (»lørdagslukning«). Endvidere har Danmarks lærerforening under henvisning til det af foreningens repræsentant i udvalget af 19. september 1958 vedrørende det pligtige timetal for lærere i folkeskolen tagne forbehold om, at foreningen på ny kunne rejse spørgsmål om ændring af folkeskolelærernes arbejdstidsregler i 1963 (jfr. nævnte udvalgs betænkning, side 10), fremsat forslag om, at folkeskolelærernes tjenestetidsforhold nu tages op til fornyet overvejelse, bl.a. også i relation til de stedfindende drøftelser om gennemførelse af lørdagslukning i folkeskolen. I tilslutning hertil har Danske statsemployerets samråd fremsat ønske om, at tilsvarende problemer for lærere ved statskolerne må blive taget op til behandling, idet der herved er henvist til, at organisationsrepræsentanterne i udvalget af 19. september 1958 vedrørende det pligtige timetal for lærere ved statsskolerne og statsseminarierne ligeledes tog forbehold om på ny at kunne rejse spørgsmål om disse læreres arbejdstidsregler i 1963, jfr. udvalgets betænkning, side 15.

Endelig er der af statstjenestemændenes centralorganisation II og Danske statsemployerets samråd fremsat ønske om en nærmere overvejelse af den i tjenestetidsregulærets afsnit I.B. pkt. 2. indeholdte bestemmelse vedrørende normeringen af tjenestemænd, for hvem der ikke kan fastsættes en højeste tjenestetid, specielt for så vidt angår tjenestemænd i chefstillinger m.v.

De af organisationerne således fremsatte forslag vil af udvalget blive gjort til genstand for nærmere overvejelse, og udvalget vil senere afgive særlig redegørelse vedrørende forslagene, således som det er forudsat i kommissoriet.

Udvalget skal herefter afgive følgende betænkning:

II. Udvalgets overvejelser vedrørende de generelle tjenestetidsregler samt forslag til ændringer i disse.

A. Indledende bemærkninger.

De generelle regler om statstjenestemændenes arbejdstid, fridage og overarbejde, der i sin tid er fastsat efter forslag af sparekommissionen af 21. februar 1921, har tidligere været genstand for almindelig revision på grundlag af indstillinger fra de særligt nedsatte tjenestetidsudvalg af henholdsvis 2 juni 1934, 4. juni 1947 og 19. september 1958. Sidstnævnte tjenestetidsudvalg afgav betænkning den 3. januar 1961, og finansministeriet udfærdigede herefter i overensstemmelse med udvalgets indstilling det nu gældende tjenestetidscirkulære af 30. januar 1961, der er optaget som bilag I.

I henhold til cirkulærets afsnit I.A., punkt 1, henføres tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, for en måned på 30 dage med 4 fridage til en norm på 195 timer. Den gældende tjenestetidsnorm andrager således i gennemsnit $7\frac{1}{2}$ time daglig eller 45 timer ugentlig og er for en periode på en måned af samme længde som arbejdstiden ved dagarbejde på det private arbejdsmarked.

I det for det private arbejdsmarked vedtagne mæglingforslag fra forligsmanden af 10. februar 1965 er det fastsat, dels at der med virkning fra og med den 1. lønningssuge efter den 1. marts 1966 gennemføres en nedsættelse af den normale overenskomstmæssige ugentlige arbejdstid ved dagarbejde med gennemsnitlig 1 time pr. uge fra 45 til 44 timer, dels at arbejdstiden i kontinuerlig drift fra samme tidspunkt tilpasses de regler, som er gældende for almindeligt skifteholdsarbejde, således at arbejdstiden for den enkelte arbejder gennemsnitlig skal udgøre 42 timer pr. uge på 2. og 3. skift.

I mæglingforslaget udtales bl.a. endvidere, at parterne er enige om, at den aftalte nedsættelse af arbejdstiden er gennemført under forudsætning af, at arbejdstiden på alle måder udnyttes effektivt, og at der på de enkelte arbejds-

pladser gennem samarbejde søges skabt en produktionsforøgelse, samt at arbejdstidsnedsættelsen for holddriftsarbejde sker under forudsætning af, at der ikke sker nogen indskrænkning i virksomhedernes produktionstid.

I tjenestetidsudvalget af 19. september 1958 var der af centralorganisationerne fremsat forslag om, at eventuelle fremtidige generelle arbejdstidsnedsættelser på det private arbejdsmarked skulle overføres til tjenestemandsoområdet. Som begrundelse herfor var det anført, at den af udvalget foreslåede tjenestetidsnorm på 195 timer månedlig svarede til 45-timers arbejdsugen i det private erhverv, hvorfor det måtte være naturligt, at den herefter for tjenestemændene gældende tjenestetidsnorm også fremtidig blev sat i relation til arbejdstiden på det private arbejdsmarked, således at fremtidige tjenestetidsnedsættelser for statstjenestemændene fandt sted i takt med udviklingen i det private erhverv, og således at der forhandlede med centralorganisationerne om den nærmere gennemførelse af tjenestetidsreduktionen.

Selv om tjenestetidsudvalget af 1958 fandt, at der måtte tillægges udviklingen i det private erhverv væsentlig betydning ved fastsættelsen af tjenestetiden for statstjenestemændene, kunne det dog efter udvalgets opfattelse ikke udelukkes, at der kunne opstå situationer, hvor det af hensyn til statstjenestens særlige karakter eller under hensyn til de for statstjenestemændene gældende særlige ansættelsesvilkår ikke ville være rimeligt eller hensigtsmæssigt, at en arbejdstidsændring i det private erhverv umiddelbart blev overført til statstjenestemandsoområdet, hvorfor udvalget ikke fandt fornødent grundlag for at fremsætte forslag herom. Imidlertid var der i udvalget enighed om, at spørgsmålet om en tjenestetidsnedsættelse for statstjenestemændene blev taget op til overvejelse på ny, såfremt

der på det private arbejdsmarked måtte finde en yderligere arbejdstidsforkortelse sted, jfr. den af udvalget afgivne betænkning, side 13.

Af centralorganisationerne er der over for nærværende udvalg fremsat forslag om, at statens arbejdstidsregler med virkning fra 1. april 1966 i princippet ændres i overensstemmelse med den for det private arbejdsmarked foran omtalte arbejdstidsforkortelse.

Arbejdstidsnedsættelsen i det private erhverv pr. 1. marts 1966 sker som foran nævnt under forudsætning bl.a. af, at der søges skabt en produktionsforøgelse. En sådan vil uden tvivl også kunne opnås inden for nogle statsvirksomheder, hvor arbejdet er af samme art og udføres under samme vilkår som i det private erhverv. Derimod vil forudsætningen om produktionsforøgelse ikke - eller i hvert fald kun i ringe grad - kunne opfyldes inden for visse statsstyrelser, som det ud fra samfundsmæssige hensyn påhviler at varetage en lang række opgaver f.eks. af sikkerheds- eller bevogtningsmæssig karakter, som ikke har egentlige produktive formål.

Efter udvalgets opfattelse kan der imidlertid ikke tillægges forudsætningen om produktionsforøgeelse afgørende betydning ved vurderingen af, om statstjenestemændenes arbejdstid bør nedsættes ligesom i det private erhverv. Det vil således ikke være rimeligt, om der alene ud fra produktivitetssynspunkter skulle gøres forskel i arbejdsmæssig henseende mellem tjenestemænd i de forskellige styrelsesgrene eller mellem tjenestemænd og statens overenskomstmæssige ansatte arbejdere, hvorved bemærkes, at arbejdstiden for sidstnævnte, hvoraf nogle også er beskæftiget med f.eks. bevogtningsmæssige opgaver, i henhold til indgåede overenskomster nedsættes i overensstemmelse med mæglingsforslaget. Det må endvidere efter udvalgets opfattelse anses for rimeligt, at statstjenestemændene i almindelighed på arbejdstidsområdet følger den almindelige udvikling i samfundet under passende hensyntagen til statstjenestens særlige karakter. Da dette i øvrigt må anses som værende af væsentlig betydning for statens mulighed for at rekruttere og fastholde kvalificeret personale, er der i udvalget enighed om, at der for statstjenestemændenes vedkommende nu bør gennemføres en tjenestetidsnedsættelse, som i princippet svarer til den ved mæglingsforslaget vedtagne på det private arbejdsmarked.

På grund af den betydelige forskel, der på mange områder gør sig gældende mellem ar-

bejdsopgaverne og arbejdstilrettelæggelsen inden for staten og inden for det private erhverv, kan man dog ikke direkte overføre de i mæglingsforslaget indeholdte arbejdstidsnedsættelser på de for statstjenestemændene gældende tjenestetidsregler. Udvalget har derfor overvejet, hvorledes de gældende regler på den mest hensigtsmæssige måde kan ændres således, at man i princippet opnår samme nedsættelse af arbejdstiden som i det private erhverv, jfr. herom nedenfor.

B. Nedsættelse af tjenestetidsnor men svarende til nedsættelsen af den egentlige arbejdstid på det private arbejdsmarked ved dagarbejde med gennemsnitlig 1 time pr. uge fra 45 til 44 timer.

1. I mæglingsforslaget af 10. februar 1965 fra forligsmanden er der optaget følgende bestemmelse om nedsættelse af arbejdstiden:

»Med virkning fra og med den første lønninguge efter den 1. marts 1966 gennemføres en nedsættelse af den normale overenskomstmæssige ugentlige arbejdstid ved dagarbejde med gennemsnitlig 1 time pr. uge fra 45 til 44 timer.

For arbejdere, hvis normale overenskomstmæssige ugentlige arbejdstid ved dagarbejde pr. marts er over 45 timer pr. uge, nedsættes arbejdstiden ligeledes med 1 time.

For arbejdere, hvis normale overenskomstmæssige ugentlige arbejdstid ved dagarbejde pr. marts 1966 er mellem 44 og 45 timer, nedsættes arbejdstiden til 44 timer. Arbejdstider på 44 timer og derunder nedsættes ikke.

Den form, under hvilken arbejdstidsnedsættelsen skal gives, fastsættes af virksomheden efter drøftelse med arbejderne og under hensyn til produktionens tarv.

Arbejdstidsnedsættelsen bør, hvor det naturligt kan forenes med virksomhedens tarv, gives samlet som een time, men kan f.eks. gennemføres i form af et årligt antal frilørdage. Hvor lørdagen allerede er fridag, kan arbejdstidsnedsættelsen gennemføres i form af en times arbejdstidsnedsættelse på en af ugens øvrige hverdage.«

Centralorganisationerne har over for udvalget fremsat forslag om, at den hertil svarende arbejdstidsnedsættelse for statstjenestemændenes vedkommende gennemføres på den måde, at

den hidtil gældende arbejdsnorm på 195 timer månedlig — svarende til gennemsnitlig 7½ time daglig i en måned på 30 dage med 4 fridage opretholdes uændret, men således at der ydes frihed på 1 time for hver 45 timers tjeneste, og således at denne frihed opsummeres inden for et finansår og godtgøres med hele fridage i den udstrækning, timetallet giver mulighed herfor, idet der for hver 71/3 times indtjent frihed gives 1 fridag. Såfremt de indtjente fridage ikke kan afvikles, ydes der godtgørelse i penge som for mistede fridage.

Forslaget er begrundet med, at arbejdstidsnedsættelsen bør gives samlet i form af hele fridage, idet adskillige tjenestemænd ellers ikke vil få reelt udbytte af nedsættelsen. Der er herved henvist til, at statstjenestens særlige karakter i mange tilfælde bevirker, at de enkelte tjenester kan være af meget forskellig varighed på de enkelte ugedage, samt at tjenesterne kan begynde og slutte på alle tider af døgnet, hvorfor en nedsættelse af arbejdstiden med f.eks. 1 time på en af ugens dage eller eventuelt med et antal minutter på flere ugedage ikke vil være af særlig værdi for tjenestemændene, navnlig hvis tjenesterne slutter om aftenen eller om natten, eller hvis tjenestetidsnedsættelsen gives ved forlængelse af arbejdsfri ophold uden for hjem stedet. I sådanne tilfælde vil tjenestemændene ikke have mulighed for at udnytte den yderligere fritid på samme måde, som andre vil kunne udnytte den af arbejdstidsforkortelsen følgende forøgede fritid. Endvidere er det af organisationerne fremhævet, at udviklingen i samfundet går i retning af 5-dages ugen, og at det fremsatte forslag tilsigter at lette tilpasningen af arbejdstiden i staten til det private arbejdsmarked derved, at forventede fremtidige arbejdstidsnedsættelse også kan konverteres til hele fridage, således at man til sidst inden for staten også opnår en 5-dages arbejdsuge.

Centralorganisationernes forslag vil medføre en nedsættelse af arbejdstiden ikke alene for de tjenestemænd, hvis hidtidige normale arbejdstid svarer til den gældende månedlige tjenestetidsnorm, men også for sådanne tjenestemænd, hvis tjenester nok henhører under tjenestetidsnormen, men for hvilke den normale arbejdstid på grund af arbejdets karakter har været fastsat lavere end normen og lavere end en i samme forhold som arbejdstidsnedsættelsen på det private arbejdsmarked reduceret ny form. Dette vil ikke være i overensstemmelse med de ved mæglingforslaget fastsatte bestemmelser om afkort-

ning af arbejdstiden på det private arbejdsmarked, hvorefter arbejdstider på 44 timer ugentlig og derunder ikke nedsættes. Allerede under hensyn hertil må det efter udvalgets opfattelse anses for betænkeligt at gennemføre det fremsatte forslag, hvorved bemærkes, at udvalget ikke finder, at der — uanset om den faktiske lavere arbejdstid skyldes de pågældende tjenesters særlig krævende eller intensive karakter eller det forhold, at de på grund af arbejdets art ud fra praktisk tjenstlige hensyn ikke har kunnet tilrettelægges således, at den samlede tjenestetid kom til at ligge nærmere op til normen - foreligger tilstrækkeligt grundlag for at gennemføre en særlig ordning for tjenestemændene ved at nedsætte tjenestetiden for disse med mere, end det i givet fald vil være nødvendigt for, at den kan komme til gennemsnitlig at svare til en arbejdstid på 44 timer ugentlig omregnet til månedsnorm eller komme til at ligge så tæt op ad en sådan norm som praktisk muligt.

Hertil kommer imidlertid, at det fremsatte forslag efter de af udvalget indhentede oplysninger fra de enkelte ministerier og styrelser må antages at medføre en merudgift på ca. det dobbelte af, hvad en nedsættelse af den gældende månedsnorm i samme forhold som arbejdstidsforkortelsen med 1 time ugentlig og kombineret med en mere smidig ordning for gennemførelsen af arbejdstidsforkortelsen må antages at ville koste. Dette skyldes, at der efter forslaget i løbet af et år opspares ca. 7 hele fridage, som det i mange tilfælde vil være vanskeligt ved tjenesteomlægninger og lign. at tilvejebringe mulighed for at yde. Det vil derfor kunne blive nødvendigt at ansætte yderligere personale eller betale godtgørelse for mistede fridage i langt videre omfang, end hvis afviklingen af tjenestetidsnedsættelsen kunne ske på en smidigere måde. Da det endvidere i den øjeblikkelige arbejdskraftsituation mange steder vil være vanskeligt at skaffe yderligere personale, ville resultatet let blive, at personalet ikke opnår en reel arbejdstidsforkortelse, men udelukkende en øget indtjening, hvilket ikke ville være i overensstemmelse med mæglingforslagets forudsætninger.

Det kan endelig til forslaget anføres, at dets gennemførelse ville vanskeliggøre en hensigtsmæssig og økonomisk forsvarlig tjenestetilrettelæggelse inden for områder, hvor der er et snævert samarbejde mellem tjenestemandsansat og overenskomstansat personale, idet det må for-

ventes, at det i staten beskæftigede personale, der er ansat på overenskomstvilkår, i overensstemmelse med mæglingsforslagets bestemmelser inden for visse områder vil få arbejdstiden nedsat med 1 time ugentlig til 44 timer.

Under hensyn til det anførte har udvalget ikke ment at kunne gå ind for det af centralorganisationerne fremsatte forslag, men må være af den opfattelse, at der - ligesom tilfældet var ved tjenestetidsnedsættelsen i 1961 - bør ske en nedsættelse af den hidtil gældende tjenestetidsnorm på 195 timer månedlig, svarende til gennemsnitlig $7\frac{1}{2}$ time daglig, således at normen fremtidig bliver $190\frac{2}{3}$ time månedlig, svarende til gennemsnitlig $7\frac{1}{3}$ time daglig eller 44 timer ugentlig. Udvalget stiller herefter forslag om, at tjenestetidscirkulærets afsnit I A, punkt 1, stk. 1 affattes således:

»Tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, henføres for en måned på 30 dage med 4 fridage til en norm på $190\frac{2}{3}$ timer.«

Ved opgørelsen af den samlede månedlige tjeneste betragtes fridage, der gives som erstatning for de i tidligere måneder mistede fridage, nu som tjeneste i $7\frac{1}{2}$ time, jfr. tjenestetidscirkulærets afsnit I A, pkt. 2, sidste punktum. I konsekvens af den foreslåede nedsættelse af den gennemsnitlige daglige tjenestetid må fridage af nævnte art fremtidig ved tjenestetidsopgørelsen medregnes med $7\frac{1}{3}$ time, og det foreslås derfor, at der i nævnte bestemmelse i tjenestetidscirkulæret foretages den ændring, at » $7\frac{1}{2}$ time« rettes til: » $7\frac{1}{3}$ time«.

2. Af de tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke kan fastsættes, har et betydeligt antal nu en normal tjenestetid på gennemsnitlig $7\frac{1}{2}$ time daglig, svarende til tjenestetidsnormen for dem, der har en højeste tjenestetid. Ifølge tjenestetidscirkulærets afsnit I B, pkt. 2, skal normeringen af antallet af de tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke vil kunne fastsættes, foregå ud fra det synspunkt, at det krav, der stilles til deres arbejde, er af nogenlunde samme omfang som for andre tjenestemænds vedkommende, medmindre der er tale om tjenestemænd i egentlige chefstillinger, dommere, læger, tjenestemænd ved videnskabeligt arbejde m.v. I overensstemmelse med denne bestemmelse, der ikke foreslås ændret, samt i øvrigt med

det under 1 anførte foreslår udvalget, at den normale tjenestetid for de tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke kan fastsættes, og som nu har en gennemsnitlig daglig tjenestetid på mere end $7\frac{1}{3}$ time, ligeledes nedsættes til gennemsnitlig $7\frac{1}{3}$ time daglig.

3 Den form under hvilken tjenestetidsnedsættelsen skal gives, bør efter udvalgets opfattelse være så smidig som muligt. Udvalget finder dog, at nedsættelsen bør gives samlet, mindst som én time om ugen, men således at den også kan gives i form af flere sammenhængende timer på en af månedens dage eller eventuelt ved sammensparing til hele dage, hvor dette efter arbejdets art og tjenesteforholdene i øvrigt må anses for hensigtsmæssigt.

Den nærmere praktiske gennemførelse af tjenestetidsnedsættelsen efter de foran angivne retningslinier har udvalget ikke ment at burde tage stilling til, idet spørgsmålet herom vedrører tjenestetilrettelæggelsen og derfor vil være afhængigt af tjenestens karakter og tjenesteforholdene i øvrigt i de forskellige styrelser. Udvalget henstiller derfor, at afgørelsen af, hvorledes tjenestetidsnedsættelsen skal gennemføres i praksis, træffes af de enkelte styrelser efter forhandling med vedkommende forhandlingsberettigede etatsorganisationer.

Som nævnt foran under 1 og 2 omfatter tjenestetidsnedsættelsen kun sådanne tjenestemænd, hvis hidtidige normale tjenestetid overstiger $190\frac{2}{3}$ time månedlig, svarende til gennemsnitlig $7\frac{1}{3}$ time daglig. Der kan således ikke ske tjenestetidsreduktion for de tjenestemænd, der har en lavere tjenestetid, hvad enten dette skyldes, at tjenesten er særlig krævende eller intensiv, eller det på grund af dens karakter rent praktisk ikke er muligt at tilrettelægge den således, at normen udfyldes. Dette sidste gælder således for statsbanernes samt post- og telegrafvæsenets kørende personale, for hvis vedkommende det særlige forhold gør sig gældende, at det er nødvendigt at tildele arbejdsfri ophold på fremmed sted (udliggetid) med deraf følgende reduceret fritid på hjemstedet. Udvalget har overvejet, hvorvidt der på denne baggrund måtte være anledning til at gennemføre en særlig tjenestetidsnedsættelse for dette personale, men har ikke ment at burde stille forslag om, at tjenestetiden nedsættes med mere, end det vil være nødvendigt for, at den kan komme til at ligge så nær op ad den nye norm, som de praktiske forhold gør det muligt. Der er imidlertid i udvalget enighed om, at der ved tjenestetilrette-

læggelsen bør tages hensyn til udliggetiden, således at denne søges begrænset mest muligt under hensyntagen til tjenestens tarv og en økonomisk forsvarlig tilrettelæggelse af tjenesten. Udvalget henstiller, at der ved forhandling mellem de pågældende etater og etatsorganisationer om tjenestetilrettelæggelsen forholdes i overensstemmelse hermed, således at der tilstræbes gennemført en omlægning af de i nævnte henseende særlig byrdefulde tjenester.

4. Gennemførelsen af tjenestetidsnedsættelsen er ifølge de af udvalget indhentede oplysninger fra styrelserne forudsat i det væsentlige at skulle ske ved antagelse af yderligere personale, dels på tjenestemandsvilkår, dels på overenskomstvilkår eller som medhjælpslønnede under anden form. I et vist omfang, f.eks. hvor det vil være uøkonomisk at antage yderligere arbejdskraft, der ikke kan beskæftiges fuldt ud, og hvor afløserne eller deltidsbeskæftigede ikke kan sættes ind, vil det dog kunne blive nødvendigt at yde det nu ansatte personale overarbejdsbetaling eller regulere særlige tillæg eller faste honorarer, der ydes som godtgørelse for overarbejde m.v. og er fastsat ud fra gennemsnitsbetragtninger. Endvidere kan det i en overgangsperiode blive nødvendigt i forskellige styrelser at yde overarbejdsbetaling, indtil nyt personale er antaget og — hvis tjenesten forudsætter en specialuddannelse i styrelsen — har gennemgået den fornødne uddannelse.

Udvalget finder i tilslutning til foranstående anledning til at understrege, at arbejdstidsnedsættelsen principielt og i hvert fald på længere sigt bør gives i form af frihed, således at overarbejdsbetaling kun ydes i det omfang, de tjenstlige forhold ikke giver mulighed for en reel nedsættelse af arbejdstiden. Samme principielle synspunkt bør efter udvalgets opfattelse også anlægges for så vidt angår personale, der nu oppebærer særlige tillæg eller faste honorarer som godtgørelse for overarbejde m.v.

Merudgiften ved den foreslåede tjenestetidsnedsættelse kan ikke opgøres nøjagtigt, idet omfanget af påkrævede personaleforøgelse eller nødvendigt overarbejde som følge af selve tjenestetidsforkortelsen vil blive reduceret som følge af igangværende rationaliseringsforanstaltninger m.v. inden for de enkelte styrelser. Udvalget forudsætter herved, at styrelserne ved sådanne foranstaltninger og ved rimelige omlægninger af tjenesterne og lign. i størst muligt omfang tilstræber at begrænse personaleudvidelser

og eventuelt overarbejde. Udvalget henstiller, at styrelsernes opmærksomhed henledes herpå.

Under hensyntagen til skønnede mulige besparelser ved rationaliseringsforanstaltninger og lign. er merudgiften ved den foreslåede tjenestetidsnedsættelse anslået at ville andrage ca. 20 mill. kr. årlig for det egentlige statstjenestemandsområde.

5. For en enkelt gruppe tjenestemænd, nemlig de i lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger, § 120, omhandlede, til 1. lønningsklasse henførte landpostbude med deltidstjeneste, gør der sig særlige forhold gældende, idet de pågældendes løn er fastsat i relation til lønnen for landpostbude i 3. lønningsklasse med fuld tjeneste.

Landpostbude er nu henført til følgende lønningsklasser:

1. lønningsklasse a. (6.720 kr.)

Landpostbude med 4 indtil 5 timers gennemsnitlig daglig tjeneste.

1. lønningsklasse b. (7.770-9.270 kr.)

Landpostbude med 5 indtil 6 timers gennemsnitlig daglig tjeneste.

1. lønningsklasse c. (9 030-10 800 kr.)

Landpostbude med 6 indtil $6\frac{3}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste.

1. lønningsklasse d. (10.080-12.150 kr.)

Landpostbude med $6\frac{3}{4}$ indtil $7\frac{1}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste.

3. lønningsklasse (10.440-12.780 kr.)

Landpostbude med 7Vt indtil $7\frac{3}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste.

I forbindelse med den generelle nedsættelse af tjenestetidsnormen fra 195 til $190\frac{2}{3}$ timer månedlig er der i udvalget enighed om at foreslå den i normerings- og klassificeringslovens § 120 anførte tjenestetid for landpostbude i 3. lønningsklasse (landpostbude med fuld tjeneste) tilsvarende ændret fra » $7\frac{1}{4}$ indtil $7\frac{3}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste« til: »7 timer og 5 minutter indtil 7 timer og 35 minutters gennemsnitlig daglig tjeneste«, således at tjenesten for de pågældende i gennemsnit andrager $7\frac{1}{3}$ time pr. dag på linie med, hvad der er foreslået for andre tjenestemænd, der er omfattet af tjenestetidsnormen. Som følge heraf må den gennemsnitlige daglige tjeneste for landpostbude i 1. lønningsklasse d ændres, og udvalget fo-

reslår at tjenesten ændres til: »6 timer og 35 minutter indtil 7 timer og 5 minutters gennemsnitlig daglig tjeneste«, medens tjenestetiden for landpostbude i 1. lønningsklasse c herefter vil blive: »6 timer indtil 6 timer og 35 minutters gennemsnitlig daglig tjeneste«.

Udvalget foreslår herefter, at der i § 120 i lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger med senere ændringer foretages følgende ændringer:

»1e: Landpostbude med 6 indtil $6\frac{3}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste« ændres til: »1e: Landpostbude med 6 timer indtil 6 timer og 35 minutters gennemsnitlig daglig tjeneste.«

»1 d: Landpostbude med $6\frac{3}{4}$ indtil $7\frac{1}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste« ændres til: »1 d Landpostbude med 6 timer og 35 minutter indtil 7 timer og 5 minutters gennemsnitlig daglig tjeneste«.

»3: Landpostbude med $7\frac{1}{4}$ indtil $7\frac{3}{4}$ times gennemsnitlig daglig tjeneste« ændres til: »3: Landpostbude med 7 timer og 5 minutter indtil 7 timer og 35 minutters gennemsnitlig daglig tjeneste«.

Da aflønningen af landpostbudene i 1. lønningsklasse som nævnt er fastsat i forhold til lønnen for landpostbude i 3. lønningsklasse med fuld beskæftigelse, samt da tjenestetidsnedsættelsen ikke kan gøres effektiv for de deltidsbeskæftigede landpostbude, stiller udvalget endvidere forslag om, at der - i lighed med den ordning, der ved lov nr. 79 af 25. marts 1961 blev gennemført i forbindelse med nedsættelsen af tjenestetiden for statstjenestemænd fra gennemsnitlig 8 timer til gennemsnitlig $7\frac{1}{2}$ time daglig - finder en omregning sted af de for landpostbudene i 1. lønningsklasse a, b, c og d anførte lønninger, således at disse forhøjes i samme forhold, som tjenestetidsnedsættelsen fra 45 til 44 timer pr. uge er udtryk for.

Da grundlønningerne er fastsat i lov af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m.v. til statens tjenestemænd, § 84, foreslår udvalget, at angivelserne for 1. lønningsklasse i nævnte paragraf affattes således:

»1. lønningsklasse:

- a. Lønning 6.870 kr. årlig.
- b. Lønning 7.950 kr. årlig, stigende efter 2 år til 8.250 kr. og derefter hvert 2. år med 150 kr. indtil 9.450 kr.
- c. Lønning 9.240 kr. årlig, stigende efter 2 år til 9.540 kr. og derefter hvert 2. år med 180 kr. indtil 10.980 kr.

- d. Lønning 10.300 kr. årlig, stigende efter 2 år til 10.680 kr. og derefter hvert 2. år med 210 kr. indtil 12.360 kr.«

Merudgiften ved disse forslag anslås til ca. 60.000 kr. årlig.

C. Nedsættelse af tjenestetiden svarende til nedsættelsen af den ugentlige arbejdstid i kontinuerlig drift på det private arbejdsmarked.

I mæglingforslaget er det som en fællesordning for holddriftsarbejde bestemt, at fra begyndelsen af den første lønningsuge efter den 1. marts 1966 tilpasses arbejdstiden i kontinuerlig drift de regler, som er gældende for almindeligt skifteholdsarbejde, således at arbejdstiden for den enkelte arbejder gennemsnitlig skal udgøre 42 timer pr. uge på 2. og 3. skift. Denne ændring må ikke medføre en indskrænkning i virksomhedernes produktionstid. Endvidere er det bestemt, at den heri indeholdte arbejdstidsnedsættelse sker mod fuld kompensation for løn incl. skifteholdstillæg.

Centralorganisationerne har foreslået, at den hertil svarende arbejdstidsnedsættelse for statstjenestemændenes vedkommende finder sted på den måde, at der ydes 2 timers frihed for hver fulde 44 timers tjeneste inden for tiden kl. 18-6, og således at opgørelsen af den indtjente frihed sker på grundlag af det samlede antal tjenestetimer i nævnte tidsinterval inden for et finansår. Den indtjente frihed skal ydes som hele feriedage i den udstrækning, timetallet giver mulighed herfor, idet der for hver $7\frac{1}{3}$ times indtjent frihed gives 1 feriedag. Sådanne feriedage skal være givet inden udløbet af det følgende finansår, idet der i modsat fald ydes sædvanlig godtgørelse for mistede feriedage.

Dette forslag, der afviger fra den ved mæglingforslaget vedtagne fastlæggelse af arbejdstiden ved holddrift, er af centralorganisationerne begrundet med, at man ikke kan sammenligne tjenestetidsforholdene inden for statsområdet med arbejdstidsforholdene på det private arbejdsmarked. Inden for sidstnævnte vil arbejdstiden for den enkelte arbejder normalt være tilrettelagt således, at der for en nærmere fastlagt periode vil gælde samme arbejdstid for den pågældende. Endvidere vil det ud fra de faktiske arbejdsforhold og arbejdstidens tilrettelæggelse normalt ligge klart, om der foreligger skifteholdsarbejde eller ej.

Inden for statstjenesten stiller forholdene sig imidlertid anderledes. For nogle tjenesters vedkommende vil der være tale om egentlige skifteholdsarbejde, medens tjenesten andre steder uanset at virksomheden arbejder i døgndrift, ikke vil kunne karakteriseres som skifteholdsarbejde i traditionel forstand, hvilket f.eks. gælder statsbanernes og post- og telegrafvæsenets kørende tjenestemænd, der har en meget skiftende arbejdstid fra dag til dag. Endelig forekommer der et antal tjenester, der på grund af arbejdsopgavernes særlige karakter fast må udføres uden for det tidsrum, hvori den normale daglige arbejdstid i almindelighed er beliggende, og som ikke kan betegnes som arbejde i skiftehold. Samtlige disse tjenester må imidlertid efter centralorganisationernes opfattelse anses for værende lige så byrdefulde rent arbejdstidsmæssig og forbundet med samme ulemper som egentligt skifteholdsarbejde, således at det må være naturligt, at der for disse tjenester sker samme nedsettelse af arbejdstiden som for holddriftsarbejde.

Udvalget har derfor overvejet muligheden af at indføre en særlig tjenestetidsnorm for holddrift, således at den for tjenester på 2. og 3. hold skulle være 182 timer månedlig eller i gennemsnit 7 timer pr. dag. En sådan ordning, hvorefter der skulle gælde to forskellige normer, vil imidlertid være meget vanskelig at administrere på grund af de meget skiftende tjenester for visse tjenestemandsgupper. Hertil kommer, at det på grund af statstjenesternes særlige karakter vil være forbundet med betydelig vanskelighed på rimelig måde at foretage en afgrænsning af skifteholdstjenester fra andre tjenester, hvorved bemærkes, at en definition af 2. og 3. hold som tjenester, der påbegyndes efter nærmere fastsatte tidspunkter (f.eks. kl. 14 og kl. 22), ikke ville give rimelige resultater samt på grund af tjenestemændenes månedssystem medføre et betydeligt administrativt merarbejde.

Udvalget har under hensyn til det anførte ikke ment at burde stille forslag om indførelse af en særlig norm for skifteholdsarbejde på 2. og 3. hold, men finder, at det af centralorganisationerne fremsatte forslag i sit princip indeholder en hensigtsmæssig og forsvarlig løsning på problemet om gennemførelse af en kortere arbejdstid for tjenestemænd med skifteholdsarbejde. Forslaget vil endvidere efter de for udvalget foreliggende oplysninger ikke medføre væsentlige administrative ulemper.

Der er herefter i udvalget opnået enighed om

at foreslå gennemført en ordning, hvorefter der for hver 44 timers tjeneste, der udføres efter udtrykkelig ordre eller ifølge en fastsat tjenestefordeling i tiden kl. 18-6, ydes 2 timers frihed.

Opgørelsen af den frihed, der indtjenes efter den således foreslåede regel, bør efter udvalgets opfattelse ske på grundlag af alle tjenestetimer i tiden kl. 18-6, der tæller med ved opgørelsen af den samlede månedlige tjenestetid, herunder også sådan tjeneste, som kun medregnes delvist, som f.eks. rådighedstjeneste, rejsetid og arbejdsfri ophold på fremmed sted af kortere varighed, idet sådan tjeneste tages i betragtning i samme forhold som det, hvormed den indgår i tjenestetidsopgørelsen. Derimod bør tidsrum inden for tiden kl. 18-6, som ikke medregnes i tjenestetidsopgørelsen, ikke tages i betragtning, selv om tjenestemanden eventuelt måtte være forpligtet til at møde i tilfælde af tilkaldelse.

Udvalget er opmærksom på, at den foreslåede beregning af det antal timer i tiden kl. 18-6, der giver grundlag for ydelse af ekstra frihed, afviger fra de betingelser, som gælder for ydelse af natpenge. Efter gældende praksis kan natpenge nemlig kun ydes for den tid, i hvilken der forrettes effektiv tjeneste, herunder vagt-tjeneste, men ikke for den tid, hvori de pågældende kan lægge sig til at hvile og eventuelt sove som f.eks. ved rådighedstjeneste i hjemmet, arbejdsfri ophold på fremmed sted samt ved befordring som passager i tog eller skib. Udvalget har overvejet, om der måtte være anledning til at ændre denne praksis for ydelse af natpenge, men har ikke ment at burde stille forslag herom, dels på grund af den hermed forbundne merudgift, dels fordi den omstændighed, at der indføres en særlig regel som beregningsgrundlag for en tjenestetidsnedsættelse, ikke i sig selv ses at nødvendiggøre en ændring af reglerne for ydelse af en kontant ulempegodtgørelse. Det bemærkes herved, at de to forskellige opgørelsesmåder for indtjening af ekstrafrihed og for ydelse af natpenge på grundlag af tjeneste inden for samme tidsinterval efter det for udvalget oplyste ikke vil medføre særligt administrativt besvær.

Udvalget har endvidere overvejet, hvorledes den indtjente frihed skal afvikles, om det skal være i form af fridage, feriedage eller såkaldte arbejdsfri dage. Ved sidstnævnte begreb forstås, at der gives tjenestemanden frihed for den tjeneste, han efter tjenesteliste eller lignende ellers skulle have udført den pågældende dag. Såfremt den indtjente frihed skal gives som enten fri-

dage eller feriedage, skal visse i henholdsvis tjenestetidscirkulæret og ferieregulativet nærmere fastsatte betingelser vedrørende f.eks. perioden, inden for hvilken de pågældende dage skal være afviklet, være opfyldt. Såfremt den indtjente frihed skulle afvikles ved fridage, skulle således fridagen være afviklet senest to måneder efter udløbet af den måned, da der var indtjent i alt $7\frac{1}{3}$ times frihed, jfr. tjenestetidscirkulærets afsnit II, pkt. 3. Denne frist er i øvrigt nedensat for foreslået nedsat til 1 måned. En så kort frist til afvikling af indtjent frihed vil for mange styrelsers vedkommende være ensbetydende med, at det vil være umuligt at yde erstatningsfrihed, hvorved bemærkes, at det navnlig i sommerhalvåret mange steder er vanskeligt at yde frihed ud over den personalet tilkommende årlige ferie. Endvidere gør der sig det forhold gældende, at normen opgøres for den enkelte måned efter dennes dageantal med fradrag af fridage samt af syge- og feriedage. Såfremt den indtjente frihed skal afvikles i form af fridage eller feriedage, vil månedsnormen blive nedsat med $7\frac{1}{3}$ time for hver fridag eller feriedag, uanset hvilken tjeneste den pågældende tjenestemand ellers skulle have udført den pågældende dag. Herved ville man på grund af tjenesternes varierende længde på de enkelte dage komme ud for, at indtjent frihed på $7\frac{1}{3}$ time kunne erstattes med frihed for tjeneste en dag, hvor tjenestemanden ifølge tjenestelisten eller anden tjenestefordelingsplan skulle have udført enten mere eller mindre end $7\frac{1}{3}$ times tjeneste, hvilket forekommer mindre rimeligt, når normen i alle tilfælde bliver reduceret med $7\frac{1}{3}$ time.

Udvalget skal derfor foreslå, at den indtjente frihed gives i form af arbejdsfri dage, således at der for hver arbejdsfri dag, der er ydet en tjenestemand, finder reduktion sted i det indtjente antal fritimer med det timetal, tjenestemanden ifølge sin tjenesteplan eller tjenesteliste skulle have udført den pågældende dag, således at friheden afvikles time for time.

Der er i udvalget enighed om, at den indtjente frihed kan afvikles, efterhånden som den er indtjent, i det omfang, det er muligt for styrelsen at give arbejdsfritagelse. På den anden side finder udvalget det af administrative grunde hensigtsmæssigt, at der en gang årligt finder en endelig opgørelse sted af den frihed, der er indtjent, således at eventuel resterende indtjent frihed søges afviklet inden en nærmere fastsat frist efter opgørelsestidspunktet, og således at frihed, der endnu ikke måtte være givet ved fristens ud-

løb, erstattes med et vederlag efter de på udbetalingstidspunktet gældende satser for godtgørelse for mistede fridage og for overarbejdspenge. Da det må anses for ønskeligt, at der i størst mulig udstrækning gives frihed og ikke kontant godtgørelse, og da de fleste styrelser vil have størst mulighed for at give eventuel resterende indtjent frihed i vinterhalvåret, har udvalget fundet det mest hensigtsmæssigt, at opgørelsen af den indtjente frihed finder sted en gang årligt for perioden 1. oktober — 30. september (første gang dog pr. 30. september 1966 for perioden 1. april - 30. september 1966), og således at den indtjente frihed skal være endeligt afviklet senest den 31. marts i det følgende år.

I overensstemmelse med det foran anførte foreslår udvalget herefter, at der som nyt punkt i tjenestetidscirkulæret, afsnit I.A., optages følgende bestemmelser:

»For hver fulde 44 timers tjeneste, der efter udtrykkelig ordre eller ifølge en fastsat tjenestefordeling er udført i tiden kl. 18-6, ydes der 2 timers frihed.

Den således indtjente frihed afvikles ved tildeling af hele arbejdsfri dage, d.v.s. dage, på hvilke der gives tjenestemanden (aspiranten) frihed for den tjeneste, han efter tjenesteliste eller lignende ellers skulle have udført den pågældende dag.

Ved tildeling af arbejdsfri dage nedsættes den indtjente frihed med det antal timer, der efter tjenesteliste eller lignende skulle have været udført arbejde de pågældende dage.

Regnskabet med opgørelse af indtjent frihed opgøres endeligt én gang årligt for perioden 1. oktober - 30. september.

Den efter stk. 1 indtjente frihed skal være endelig afviklet inden 31. marts i det efter den i stk. 4 nævnte opgørelsesperiode nærmest følgende år. Såfremt friheden ikke er afviklet inden nævnte frist, ydes der for hver $7\frac{1}{3}$ times tilgodehavende indtjent frihed tjenestemanden sædvanlig godtgørelse for mistede fridage og for eventuelle overskydende timer et kontant vederlag beregnet efter satserne for overarbejde.«

Endvidere vil det som følge af foranstående forslag være påkrævet at ændre bestemmelsen i tjenestetidscirkulærets afsnit I.A., punkt 2, 2. stk., 2. punktum, der er sålydende: »Frihed, der i henhold til III, pkt. 4, gives som erstatning for et i en tidligere måned udført overarbejde, betragtes ved opgørelsen som tjeneste « til følgende:

»Frihed, der i henhold til III, pkt. 4, gives som erstatning for et i en tidligere måned udført overarbejde *samt frihed i form af arbejdsfrie dage, der i henhold til* gives for tjeneste udført inden for tidsrummet kl. 18—6, betragtes ved opgørelsen som tjeneste;«

Merudgifterne ved det fremsatte forslag er anslået at ville andrage ca. 16 mill. kr. årlig.

Udvalget forudsætter, at også den med dette forslag forbundne merudgift i overensstemmelse med det foran under B, 4, anførte søges begrænset mest muligt ved rationaliseringsforanstaltninger, rimelige omlægninger af tjenesterne og lign.

D. Andre ændringer i de generelle tjenestetidsregler.

1. Hviletid mellem to døgnns hovedarbejder.

I det gældende tjenestetidscirkulære, afsnit I. A. 9, stk. 2, er det fastsat, at hviletiden mellem to døgnns hovedarbejder skal udgøre mindst 11 timer. Hviletiden kan dog med tilslutning af det i betragtning kommende personale nedsættes til 8 timer, når tjenstlige forhold gør det ønskeligt, og styrelsen ud fra sikkerhedsmæssige og lignende hensyn skønner det forsvarligt.

Der har i udvalget været rejst spørgsmål om at ændre denne bestemmelse, således at styrelsen én gang ugentlig uden tilslutning fra personalet kan nedsætte hviletiden til 8 timer for derved at skabe mulighed for en mere hensigtsmæssig tjenestetilrettelæggelse.

I interne tjenestetidsreglementer var der i tiden indtil 1949 optaget visse bestemmelser om hviletid, men ved finansministeriets tjenestetidsbekendtgørelse af 23. august 1949 blev hviletidsbestemmelsen efter indstilling fra tjenestetidsudvalget af 1947 optaget i de generelle tjenestetidsregler, således at hviletiden mellem to døgnns hovedarbejder blev fastsat til 10 timer, dog at hvileperioden kunne nedsættes til 8 timer, når forholdene gjorde det ønskeligt, og det i betragtning kommende personale var enig heri, ligesom hviletiden i ganske særlige tilfælde kunne nedsættes til 6 timer. Tjenestetidsudvalget af 1958 foreslog hviletiden udvidet fra 10 til 11 timer, og adgangen til i visse særlige tilfælde at nedsætte hviletiden til 6 timer foresloges ophævet. Tjenestetidsudvalgets indstilling blev uændret optaget i det nugældende cirkulære.

Bestemmelserne om hviletid er beskyttelses-

regler for personalet, og en ændring af disse bestemmelser som nævnt vil efter udvalgets opfattelse harmonere dårligt med den almindelige tendens til at gøre beskyttelsesreglerne gunstige for personalet. Under hensyn hertil samt til at der i tjenestetidscirkulæret allerede er adgang til nedsættelse af hviletiden med personalets tilslutning, finder udvalget ikke, at der foreligger fornødent grundlag for at stille forslag om ændring af den gældende bestemmelse om hviletid.

2. Erstatning for mistede fridage og overarbejde.

I tjenestetidscirkulærets afsnit II. 3 stk. 3, er det fastsat, at bortfaldne fridage skal erstattes med kontant vederlag, såfremt de ikke er erstattet med frihed inden udløbet af de følgende 2 kalendermåneder. Endvidere er det i afsnit III. 4. fastsat, at overarbejde indtil 20 timer i en måned så vidt muligt inden udløbet af den følgende kalendermåned skal søges godtgjort med fritid

Ejssse bestemmelser, der ikke har været ændret siden udfærdigelsen af det første generelle tjenestetidscirkulære, må ses ud fra det synspunkt, at tjenstemændene principielt bør have godtgørelse for mistede fridage og for overarbejde i form af fritid.

I forbindelse med omlægning af lønningsregnskab og beregning og udbetaling af lønninger og særlige ydelser ved hjælp af elektronisk databehandling har generaldirektoratet for statsbanerne fundet det hensigtsmæssigt, at fridage skal være givet inden udløbet af den følgende kalendermåned, samt at antallet af overarbejdstimer, der kan kræves afspadseret, nedsættes fra 20 arner til 11 timer. Disse ændringer er efter godkendelse af økonomiministeriet og med lønningsrådets tilslutning optaget i statsbanernes tjenestetidsreglement. En tilsvarende ordning er ligeledes med lønningsrådets tilslutning godkendt for post- og telegrafvæsenet.

Udvalget har foranlediget bl.a. af ønsker fra andre styrelser om gennemførelse af tilsvarende ændringer overvejet, om de ovennævnte bestemmelser generelt bør ændres, således at de ved statsbanerne samt post- og telegrafvæsenet nu gældende regler kommer til at omfatte alle styrelser. Udvalget er af den principielle opfattelse, at der i videst muligt omfang bør gives personalet erstatningsfrihed i stedet for penge for mistede fridage og overarbejde. Imidlertid har

det bl.a. på grund af den herskende beskæftigelsessituation været vanskeligt i flere styrelser at rekruttere nyt personale i tilstrækkeligt omfang, hvorfor der efter de for udvalget foreliggende oplysninger fra en række større styrelser ikke i dag er mulighed for i det ønskede omfang at yde sådan frihed. En ændring i overensstemmelse med den ved de to trafiketater indførte vil derfor ikke medføre merudgifter.

Da der er tale om generelle bestemmelser, som hidtil har været gældende for alle styrelser, finder udvalget det rigtigst, at der på dette område også fremtidig kommer til at gælde samme regler for personalet i alle styrelser, så meget mere som der ikke ses at foreligge sådanne specielle forhold for de to trafiketaters vedkommende, som kan motivere en særstilling for disse. Det bemærkes herved, at der fortsat vil være adgang til at kræve afspadsering af indtil 11 timers overarbejde månedlig, hvilket med tillæg

af $33\frac{1}{3}$ pct. svarer til ca. 2 fridage, der efter det oplyste i langt det overvejende antal tilfælde vil være det maksimale, der kan ydes i erstatningsfrihed.

Udvalget stiller herefter forslag om, at ordene: »de følgende 2 kalendermåneder« i tjenestetidscirkulærets afsnit II. 3, stk. 3, ændres til: »den følgende kalendermåned«, samt at ordene: »overarbejde indtil 20 timer i en måned« i afsnit **III. 4**, ændres til: »Overarbejde indtil 11 timer i en måned«.

Det tilføjes, at der i udvalget er enighed om, at de foreslåede ændringer, såfremt de gennemføres, bør kunne tages op til revision, hvis der som følge af en væsentlig ændring i den beskæftigelsesmæssige situation eller af anden grund måtte vise sig mulighed for at yde erstatningsfrihed i større omfang end forudsat foran.

Forslagenes gennemførelse vil som nævnt ikke medføre merudgifter.

III. Udvalgets overvejelser vedrørende visse af de for tjenestemænd gældende særlige ydelser samt forslag til ændringer i disse.

Som det fremgår af kommissoriet, har udvalget fået til opgave at overveje spørgsmålet om en eventuel ændring af sådanne for tjenestemænd gældende særlige ydelser, som står i forbindelse med arbejdstidsforholdene. Under henvisning hertil er der af centralorganisationerne fremsat forslag dels om en regulering af de gældende satser for overarbejdspenge, godtgørelse for mistede fridage, godtgørelse for delt tjeneste, natpenge og godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage, dels om en udvidelse af det tidsrum, for hvilket der kan ydes godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage. Vedrørende de enkelte forslag bemærkes følgende:

A. Overarbejdspenge og godtgørelse for mistede fridage.

1. I henhold til lønnings- og pensionslovens § 100, stk. 1, kan der under visse nærmere betingelser tilstås tjenestemænd et særligt vederlag for arbejde, der udføres uden for den fastsatte tjenestetid (overarbejdspenge).

Efter indstilling fra tjenestetidsudvalget af 1958 blev der med virkning fra 1. oktober 1960 fastsat en overarbejdsbetalingsssats for hver enkelt lønningsklasse til og med 15. lønningsklasse. Satserne blev beregnet som en gennemsnitstimeløn for den enkelte lønningsklasse med tillæg af $33\frac{1}{3}$ pct., idet udregningen af gennemsnitstimelønnen skete på grundlag af bruttolønningerne incl. stedtillæg efter sats a og et årligt antal arbejdstimer på 2150. Satserne for overarbejdspenge er senere blevet reguleret som følge af stigning i bruttolønningerne.

Af centralorganisationerne er der fremsat forslag om, at satserne for overarbejdspenge med virkning fra 1. april 1966 udregnes på grundlag af et årligt timetal på 2100 i stedet for de anførte 2150 timer som følge af arbejdstidsnedsættelsen på gennemsnitlig 1 time ugentlig.

Da nedsættelsen af arbejdstiden såvel i det private erhverv som inden for staten forudsæt-

tes at ske mod lønmæssig kompensation, således at de ansattes indtjening pr. time forhøjes som følge af arbejdstidsnedsættelsen, og da overarbejdsbetalingen almindeligt er fastsat i forhold til timebetalingen, har udvalget fundet det rimeligt, at beregningen af overarbejdspengene under hensyn til den af udvalget indstillede tjenestetidsnedsættelse ændres i overensstemmelse med det af centralorganisationerne fremsatte forslag.

Udvalget foreslår herefter, at satserne for overarbejdspenge fra 1. april 1966 beregnes i overensstemmelse med det i 1960 fastlagte princip, således at satserne fastsættes som en gennemsnitstimeløn beregnet på grundlag af den årlige bruttoløn incl. stedtillæg a for den enkelte lønningsklasse og et årligt timetal på 2100, og således at der til denne timeløn ydes et tillæg på 33V.3 pct., hvorved overarbejdspengene fremtidig vil blive automatisk dyrtids- og reallønsreguleret: i samme forhold som lønningerne.

2. I henhold til lønnings- og pensionslovens § 100, stk. 1, kan der tilstås tjenestemænd en godtgørelse for arbejde udført på de for tjenestemanden fastsatte fridage (godtgørelse for mistede fridage).

Godtgørelsen for mistede fridage er hidtil i overensstemmelse med en af tjenestetidsudvalget af 1958 afgivet indstilling fastsat til 8 gange overarbejdspengene afrundet nedad til nærmeste hele kronebeløb.

Af centralorganisationerne er der fremsat forslag om, at godtgørelsen fortsat fastsættes i overensstemmelse med det hidtil fulgte princip. Udvalget har overvejet, hvorvidt denne beregningsmåde kan anses for rimelig, når tjenestetiden nedsættes således, at normen svarer til gennemsnitlig $7\frac{1}{3}$ times tjeneste pr. dag, jfr. herved også, at fridage, der gives som erstatning for tidligere mistede fridage, efter det foran under afsnit II.B.1. anførte fremtidig ved tjenestetidsopgørelsen skal betragtes som tjeneste i $7\frac{1}{3}$ time.

Ved vurderingen af dette spørgsmål må det efter udvalgets opfattelse tillægges væsentlig betydning, at over arbejdspengene er fastsat som gennemsnitbeløb for hver enkelt lønningsklasse, således at alle tjenestemænd i lønningsklassen får samme overarbejdsbetaling, uanset hvilket løntrin inden for lønningsklassen de er placeret på. Imidlertid er den overvejende del af tjenestemændene i de forskellige lønningsklasser efter det for udvalget oplyste - bl.a. som følge af indplaceringsreglerne i lønnings- og pensionslovens § 27, stk. 4 — placeret på løntrin, der ligger over gennemsnitslønnen for lønningsklassen. Under hensyn hertil samt til, at den nuværende ordning frembyder betydelige administrative fordele frem for en ordning, hvorefter overarbejdspenge og godtgørelse for mistede fridage beregnes for hvert enkelt løntrin i de forskellige lønningsklasser, hvilket fra centralorganisationernes side har været nævnt som en alternativ mulighed, har der i udvalget været enighed om ikke at foreslå det hidtidige princip for beregningen af godtgørelse for mistede fridage ændret.

En regulering af overarbejdspengene og godtgørelsen for mistede fridage i overensstemmelse med det foran anførte vil medføre en forhøjelse af de hidtil gældende satser med 2 pct. og skønnes for det tjenestemandspersonale, der er omfattet af reglerne om højeste tjenestetid, at ville medføre en merudgift på ca. 3 mill. kr. årlig.

B. Godtgørelse for delt tjeneste, natpenge og godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage.

1. *Regulering af satserne for delt tjeneste, natpenge og godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage som følge af lønudviklingen siden 1 april 1961.*

I henhold til lønnings- og pensionslovens §

Delt tjeneste

Formere end 3-delt tjeneste .....
 For delt tjeneste, der strækker sig udover 12 timer .....

Natpenge

For tjeneste i tiden kl. 18-21 .....
 For tjeneste i tiden kl. 21-6 .....

Søn- og helligdagstjeneste

For tjeneste i tiden kl. 6-18 .....
 For tjeneste i tiden kl. 18-21 .....

I det private erhverv er ydelser, der kan sammenlignes med de her omhandlede, såsom bl.a. tillæg for arbejde på søn- og helligdage samt

100, stk. 2, ydes godtgørelse for delt tjeneste for tjenester, der inden for døgnnet falder i mere end 3 dele, samt for delt tjeneste, der strækker sig ud over 12 timer regnet fra første tjenesteafsnits begyndelse til sidste tjenesteafsnits afslutning. I henhold til samme lovs § 101, stk. 1 og 2, kan der under visse nærmere betingelser ydes natpenge for tjeneste, som falder inden for tiden kl. 18-6, samt godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage for tjeneste på disse dage inden for tiden kl. 6—21.

Størrelsen af de enkelte ydelser fastsættes ifølge nævnte lovs § 100, stk. 2, og § 101, stk. 3, af økonomiministeren efter indhentet udtalelse fra lønningrådet. De omhandlede ydelser er sidst blevet ekstraordinært reguleret pr. 1. juli 1961 og er siden alene blevet dyrtidsreguleret i takt med stigningerne i det lønregulerende pristal.

Af centralorganisationerne er der fremsat forslag om, at de omhandlede særlige ydelser forhøjes ekstraordinært som følge af den siden 1. juli 1961 stedfundne forhøjelse af tjenestemandslønningerne ud over pristalsreguleringen gennem forøgelse af antallet af overenskomsttillægsportioner.

Siden 1. juli 1961 er antallet af de i lønnings- og pensionslovens § 88 omhandlede overenskomsttillægsportioner steget fra 40 til 106. Der er ikke som følge heraf sket nogen regulering af de omhandlede ydelser, der således nu procentuel udgør en mindre del af lønningerne end ved den ekstraordinære regulering pr. 1. juli 1961.

Såfremt de nævnte ydelser skal reguleres således, at stigningen forholdsmæssigt bliver den samme som den, der for tjenestemandslønningernes vedkommende er sket siden 1. juli 1961, skal ydelserne forhøjes som følger:

	Gældende sats	Ny sats
1,94 kr.	0,92 kr. pr. time	2,16 kr. 1,01 kr. pr. tim
0,92 - - -	1,84 - - -	1,01 - - - 2,02 - - -
1,54 - - -	0,92 - - -	1,59 - - - 1,01 - - -

tillæg for arbejde i forskudt tid, blevet forhøjet i forbindelse med indgåelse af nye overenskomster, senest i foråret 1965, ligesom de tilsvaren-

de ydelser til visse kommunale tjenestemænd reguleres i takt med lønudviklingen, herunder reallønsforbedringer. Endvidere har de stats-tjenestemænd, der i stedet for særlige ydelser oppebærer honorarer eller andre generelle til-læg, som indbefatter godtgørelse for nattjeneste, søn- og helligdagstjeneste m.v., og som regule-res efter de for finanslovhonorarer og bestil-lingstillæg gældende regler, fået deres godtgø-relse for nattjeneste, søn- og helligdagstj eneste m.v. forhøjet som følge af og i takt med for-øgelsen af antallet af overenskomstillægspor-tioner.

På den nævnte baggrund har udvalget fundet det rimeligt, at godtgørelserne for delt tjeneste, natpengene og godtgørelsen for tjeneste på søn- og helligdage føres å jour under hensyn til den stedfundne almindelige lønudvikling, og udval-gtet foreslår, at de nævnte ydelser med virkning fra 1. april 1966 forhøjes til de ovenfor anførte nye satsbeløb.

Der er endvidere af centralorganisationerne over for udvalget fremsat forslag om, at de på-gældende ydelser fremtidig reguleres i takt med såvel pristals- som reallønsreguleringer af tjene-stemandslønningerne. For så vidt angår pristals-reguleringen finder udvalget, at denne bør ske efter samme principper, som hidtil er fulgt med hensyn til pristalsregulering af de særlige ydel-ser, herunder de foran omtalte. Derimod har udvalget ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om en automatisk regulering af omhandlede særlige ydelser i takt med realløns-udviklingen, men skal henstille, at spørgsmålet om sådan regulering med passende mellemrum tages op til forhandling mellem centralorgani-sationerne og økonomiministeriet.

Merudgiften ved den foreslåede regulering af de foran omtalte ydelser anslås at ville an-drage ca. 3 mill. kr. årlig.

2. Udvidelse af det tidsrum, for hvilket der ydes godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage.

Efter indstilling fra tjenestetidsudvalget af 1958 blev der ved lov nr. 79 af 25. marts 1961 om ændringer i lønnings- og pensionsloven skabt hjemmel for ydelse af en særlig godtgø-relse til tjenestemænd for tjeneste på søn- og helligdage i tiden 6-21. Godtgørelsen udgør efter de fra 1. oktober 1965 gældende satser 1,54 kr. pr. time for tjeneste i tiden 6-18 og 0,92 kr. pr. time i tiden kl. 18-21. For tjeneste i sidstnævnte periode oppebærer tjenestemanden

i henhold til lovens § 101, stk. 1, endvidere natpenge med for tiden 0,92 kr. pr. time.

Af centralorganisationerne er det foreslået, at det tidsrum, for hvilket der kan ydes godt-gørelse for tjeneste på søn- og helligdage, ud-vides til at omfatte tiden fra lørdag kl. 14 til søndag kl. 24 samt hele døgnet på søgnehellig-dage, og således at der for alle timer i dette tidsrum ydes samme godtgørelse pr. time som den. der efter de gældende regler ydes for tjene-ste på søn- og helligdage i tiden kl. 6-18 med den foran under pkt. 1 foreslåede regule-ring.

Forslaget: er begrundet med, at gennemførel-sen af weekend-ordninger med hel eller delvis frihed om lørdagen i tilslutning til fredag om søndagen efterhånden er blevet så udstrakt, at tidsrummet fra lørdag kl. 14 til søndag kl. 24 i almindelighed betragtes som en arbejdsfri pe-riode. Ulempen ved at arbejde i det pågældende tidsrum føles derfor særlig stor for de tjene-ste-mænd, der på grund af statstjenestens særlige karakter nødvendigvis må udføre arbejde inden for dette tidsrum. Dette gælder bl.a. for store personalegrupper ved statsbanerne, post- og te-legrafvæsenet, toldvæsenet, politiet, forsvaret og hospitalsvæsenet m.v., hvor der i langt vi-dere omfang end sædvanligt i det private erhverv skal udføres tjeneste i den omhandlede periode, og hvor personalet derfor kun i begrænset om-fang kan få deres fridage på søn- og helligdage, ligesom fridagene kan tilrettelægges således, at de begynder på et hvilket som helst tidspunkt af døgnet.

Efter udvalgets opfattelse synes det rimeligt, at der for disse ulemper ydes en særligt godt-gørelse for tjeneste i det tidsrum, der i samfun-det i almindelighed betragtes som den normale fridagsperiode. Dette må endvidere antages at ville være af væsentlig betydning for statens mu-lighed for at rekruttere og fastholde det fornød-ne personale i konkurrencen med det private er-hverv, idet erfaringerne navnlig i de store tra-fiketater har vist, at tjenestetidsforholdene i denne henseende spiller en betydelig rolle, bl.a. i tilfælde, hvor ægtefæller begge er udearbej-dende.

Det kan i denne forbindelse endvidere anfø-res, at der den 31. januar 1966 mellem lands-organisationen De samvirkende fagforbund og Dansk arbejdsgiverforening er truffet aftale om, at der på det private arbejdsmarked med virk-ning fra den første lønningsuge efter den 1. marts 1966 ydes en særlig godtgørelse for ar-

bejde i holddrift på lørdage i tiden fra kl. 14 til søndagsdøgnet slutning samt på søgnehelldage. Da arbejde på lørdage efter kl. 14 og på søn- og helligdage for mange tjenestemænds vedkommende sker under samme forhold, som betinger ydelse af nævnte godtgørelse på det private arbejdsmarked, finder udvalget det også af den grund rimeligt, at der for statstjenestemændene indføres en godtgørelse som foreslået.

Et af centralorganisationerne fremsat forslag om, at en tilsvarende godtgørelse ydes for tjeneste efter kl. 14 - på grundlovsdag, juleaftensdag og nytårsaftensdag har udvalget ikke ment at kunne anbefale fremmet.

Da det tidsrum, for hvilket der nu kan ydes godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage som foran nævnt er fastsat i lønnings- og pensionsloven, skal udvalget foreslå, at der foretages følgende ændringer til lønnings- og pensionslovens S 101:

1. Overskriften til § 101, der er sålydende: »Natpenge samt godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage«, ændres **til:** »Natpenge samt godtgørelse for tjeneste på lørdage og på søn- og helligdage.«
2. § 101, stk. 2, 1. punktum, der er sålydende: »Godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage ydes til tjenestemænd, der under samme betingelser som anført i stk. 1, 1. punktum, udfører tjeneste, som falder på søn- og hel-

ligdage inden for tiden kl. 6-21«. ændres til: »Der ydes tjenestemænd, der under samme betingelser som anført i stk. 1, 1. punktum, udfører tjeneste på lørdage efter kl. 14 samt på søn- og helligdage ,en særlig godtgørelse for sådan tjeneste.«

3. I § 101, stk. 3, ændres ordene »godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage« til: »godtgørelse for tjeneste på lørdage og på søn- og helligdage.«

Der er endvidere i udvalget enighed om, at det må anses for rimeligt, at der ydes samme godtgørelse pr. time for alle timer i det omhandlede tidsrum, og udvalget foreslår, at denne godtgørelse fastsættes til det beløb, som nu ydes for tjeneste på søn- og helligdage i tiden kl. 6—18 med den foran under pkt. 1 foreslåede regulering.

Udvalget skal endelig foreslå, at ændringerne får virkning fra 1. april 1966, fra hvilket tidspunkt tjenestetiden er foreslået nedsat.

På grundlag af de for udvalget foreliggende oplysninger fra de enkelte ministerier og styrelser om antallet af tjenestetimer i intervallet lørdag kl. 14 til søndag kl. 24 kan merudgiften ved nærværende forslag anslås til ca. 6 mill. kr. årlig, hvortil må påregnes at komme en yderligere merudgift til tjenestemænd m.fl. inden for politiet, forsvaret og toldvæsenet, der i stedet for særlige ydelser oppebærer generelle tillæg.

IV. Afsluttende bemærkninger.

De foran under II og III fremsatte forslag vil efter udvalgets skøn baseret på de fra styrelserne modtagne oplysninger samt efter de af udvalget foretagne beregninger medføre en samlet merudgift på ca. 51 mill. kr. årlig for den egentlige statsstyrelse. Det bemærkes dog, at denne merudgift er behæftet med en vis usikkerhed, idet det — som anført ovenfor under II, B, 4, om gennemførelsen af tjenestetidsnedsættelsen - er uvist, i hvilket omfang stedfindende og kommende rationaliseringsforanstaltninger samt omlægninger af tjenesterne m.v. vil kunne begrænse merudgifterne. Der er ved skønnet over de samlede merudgifters størrelse i nogen grad taget hensyn til sådanne mulige begrænsninger af merudgiften, og det er udvalgets opfattelse, at denne alle forhold taget i betragtning må påregnes at ville andrage det nævnte beløb, hvorved tillige er taget hensyn til eventuelle reguleringer af visse særligt hjemlede tillæg, der ydes som godtgørelse for overarbejde m.v., og som er fastsat ud fra gennemsnitsbetragtninger.

Endvidere må de fremsatte forslag påregnes at ville få konsekvenser for en del tilskudsberettigede institutioner inden for børne- og ungdomsforsorgen samt særfororgen. Merudgiften hertil er skønsmæssigt anslået til ca. 6 mill. kr. årlig.

Udvalget skal i tilslutning til foranstående i øvrigt udtale, at der synes at være mulighed for en yderligere reduktion af merudgiften ved, at der inden for områder, hvor statsvirksomheden består i eller medfører udøvelse af visse servicefunktioner, finder en indskrænkning sted af sådanne funktioner (f.eks. afkortning af ekspeditionssteders åbningstid m.v.) i det omfang, det må anses for muligt under hensyntagen til en rimelig og forsvarlig betjening af publikum. Udvalget skal henstille til overvejelse, at styrelserne gøres opmærksom herpå og anmodes om at søge gennemført sådanne mulige rationaliseringsforanstaltninger.

København, den 3. marts 1966.

Heinrich Christensen

G. Fält-Jensen

Stinus Nielsen

E. Rasmussen

H. C. Engell

E. Rolsted Jensen

Aage Nielsen

E. Svendsen

Hans C. Fedders

Formand

D. B. Olsen

I. Unsgaard

Allan Nielsen.

Cirkulære om de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende arbejdstidsregler m. m.

Der fastsættes følgende almindelige regler med hensyn til tjenestetid, fridage og overarbejde for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger:

I. Tjenestetid.

A. 1. Tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, henføres for en måned på 30 dage med 4 fridage til en norm på 195 timer.

Nævnte højeste tjenestetid skal tillige anses som normal tjenestetid for det pågældende personale.

2. Normen opgøres i øvrigt for den enkelte måned efter dennes dageantal med fradrag af fridage samt af syge- og feriedage.

Tjeneste på mistede fridage, der senere erstattes med andre fridage eller betaling i penge, medregnes i den udførte tjeneste, men ved opgørelse af månedens dageantal tillægges der da 1 dag for hver mistet fridag. Frihed, der i henhold til III. pkt. 4, gives som erstatning for et i en tidligere måned udført overarbejde, betragtes ved opgørelsen som tjeneste; det samme gælder fridage og anden frihed, der i henhold til II. pkt. 3, gives som erstatning for de i tidligere måneder mistede fridage, for fridagens vedkommende således at de betragtes som tjeneste i $7\frac{1}{2}$ time.

3. Når arbejdet efter forholdets natur ikke kan fordeles nogenlunde jævnt over året, fastsættes normen for længere perioder end 1 måned.

4. Ved tjenestetid forstås tiden mellem mødetid på arbejdsstedet (det beordrede mødested) og det tidspunkt, da tjenestemanden (aspiranten) atter kan forlade dette, dog med fradrag af hvilepauser på $\frac{1}{2}$ time eller derover.

Finansmin. 3. L. j. nr. 178-61.

Ved hvilepauser forstås sådanne afbrydelser i tjenesten, i hvilke tjenestemanden (aspiranten) kan forlade arbejdsstedet.

5. Såfremt en mindre del af en tjeneste, der er henført under den i pkt. 1 nævnte norm, ikke er kontrollabel med hensyn til varigheden, vil der for denne del af tjenesten kunne fastsættes en gennemsnitsvarighed for den enkelte dag.

6. Ved tjeneste uden for hjemstedet medregnes halvdelen af rejsetiden til og fra arbejdsstedet som tjenestetid, dog ikke for rejse til og fra et sted, hvor pågældende er udstationeret til tjeneste over 7 dage.

For det tekniske og det kørende personale i trafikaterne samt for andet i nævnte etater eller andre styrelser ansat personale, for hvis vedkommende forholdene i særlig grad taler derfor, kan der ved udformningen af de specielle tjenestetidsregler for de pågældende styrelsesgrene fastsættes andre regler for beregningen af rejsetiden, således at denne under særlige omstændigheder kan medregnes fuldt ud.

Arbejdsfri ophold uden for hjemstedet på indtil 2 timer, for lokomotivpersonale med tjeneste på damplokomotiver indtil $2\frac{1}{2}$ time (hvis den overvejende del af opholdet falder i tiden kl. 21-6 dog indtil henholdsvis 3 timer og 3V2 time) medregnes fuldt ud.

Såfremt det arbejdsfri ophold uden for hjemstedet er af længere varighed end anført i stk. 3, men ikke overstiger 6 timer, medregnes hele opholdet med $\frac{1}{3}$ af tiden.

I øvrigt medregnes arbejdsfri ophold ikke.

7. Når personalet i en del af tjenestetiden må opholde sig på tjenestestedet for at være til rådighed, medregnes kun $\frac{3}{4}$ af rådighedstiden som tjeneste. Tilsvarende tjeneste i hjemmet medregnes med $\frac{1}{3}$ af tiden.

8. a. Tjenesten skal, når det er muligt, være samlet, og det bør tilstræbes, at pauser i videst

muligt omfang udfyldes med arbejde, der ikke er bundet til bestemte tider af døgnet. Tjenesten må inden for døgnet ikke falde i mere end 3 dele, dog at der, når tjenstlige grunde gør det påkrævet, kan tilrettelægges 4-delt tjeneste ved kørsel på sidebaner samt - på enkelte ugedage — på tjenestesteder af mindre betydning, hvor personalet har bopæl i nærheden af tjenestestedet, alt under forudsætning af, at det i betragtning kommende personale, eller når flere går i tur sammen mindst halvdelen af de pågældende, giver tilslutning hertil.

En delt tjeneste må ikke tilrettelægges således, at den strækker sig ud over 12 timer regnet fra første tjensteafsnits påbegyndelse til sidste tjensteafsnits afslutning, medmindre personalet er enig heri. Dog kan der for søfartspersonale fastsættes særlige regler i pågældende styrelsers specielle tjenestetidsbestemmelser.

b. Inden for tjenesteområder, hvor det vil være praktisk muligt og tjenstligt forsvarligt, kan week-end indføres under forudsætning af, at ordningen gennemføres ved en omlægning af arbejdstiden, således at arbejdstidsforkortelsen om lørdagen modsvares af en tilsvarende forlængelse af arbejdstiden fordelt på ugens øvrige arbejdsdage.

9. Ved opstilling af tjenstetliste e. 1. skal det så vidt muligt iagttages, at den længste tjenestetid på en enkelt dag å 24 timer ikke overskrider visse bestemte tider, der fastsættes under hensyn til de særlige forhold inden for de enkelte styrelsesgrene.

Det skal endvidere iagttages, at hviletiden mellem to døgnets hovedarbejder udgør mindst 11 timer. Hviletiden kan dog med tilslutning af det i betragtning kommende personale nedsættes til 8 timer, når tjenstlige forhold gør det ønskeligt, og styrelsen ud fra sikkerhedsmæssige og lignende hensyn skønner det forsvarligt.

10. Ved fordelingen af tjensten skal der inden for de grænser, som tjenstens tarv kræver, tages størst muligt hensyn til personalets ønsker, og der skal derfor gives personalet adgang til gennem de stedlige tillidsmænd for de forhandlingsberettigede tjenstemandsorganisationer at gøre sig bekendt med forslag til tjenstefordelingen og ændringer i denne.

B. 1. For følgende tjenstemænd (aspiranter) vil en højeste tjenestetid ikke kunne fast-

sættes og de dermed i forbindelse stående regler ikke være gældende:

- a. Overordnede tjenstemænd og dermed i lønningmæssig henseende ligestillede, hvorved forstås tjenstemænd i 16. og højere lønningsskasser.
- b. Tjenstemænd i administrationskontorer.
- c. Tjenstemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol.

2. Normeringen af antallet af de under pkt. 1 nævnte tjenstemænd bør foregå ud fra det synspunkt, at det krav, der stilles til deres arbejde, er af nogenlunde samme omfang, som for andre tjenstemænds vedkommende, medmindre der er tale om tjenstemænd i egentlige chefstillinger, dommere, læger, tjenstemænd ved videnskabeligt arbejde m.v.

II. Fridage.

1. Der tilkommer med den i pkt. 4 nævnte begrænsning hver tjenstemænd (aspirant) 52 årlige fridage, hvoraf ingensinde mindre end 4 må falde i en enkelt måned. I de finansår, hvor der forekommer 53 søndage, forhøjes antallet af fridage med 1, hvis placering inden for finansåret fastsættes i de enkelte styrelsesgrene.

For de måneder, i hvilke der forekommer helligdage uden for søndage*, forhøjes antallet af fridage tilsvarende. Denne regel gælder dog ikke for tjenstemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage årlig i henhold til andre bestemmelser end § 3 i finansministeriets regulativ af 13. januar 1959 vedrørende de for statens tjenstemænd og aspiranter til tjenstemandsstillinger gældende ferieregler.

Fridagene skal så vidt muligt lægges på søn- og helligdage.

I det omfang, det er muligt, skal tjenstemændene (aspiranterne) i løbet af hvert finansår, i hvilket de har forrettet tjeneste hele året, have adgang til mindst 22 dages frihed på søn- og helligdage. For tjenstemænd (aspiranter), der ansættes i løbet af finansåret, nedsættes adgangen til helligdagsfrihed i forhold til tjenestetiden inden for finansåret, således at tallet 22 formindskes med 2 for hver måned. Ved afgørelsen af, hvorvidt der er ydet den fornødne helligdagsfrihed, bortses fra søn- og helligdage, som falder i sygeperioder. For hver 14 sygedage i løbet af finansåret nedsættes tallet 22 med 1. Søn- og helligdage, der falder i ferier, betragtes som helligdagsfrihed. Ved helligdagsfrihed for-

* Herunder ikke grundlovsdag.

stås frihed mellem kl. 2 den pågældende helligdag og kl. 5 næste dag. Såfremt en tjenestemand (aspirant) ikke i løbet af et finansår får den ham tilkommende helligdagsfrihed, ydes der ham i det følgende finansår et antal særlige feriedage, således at der for hver mistet helligdagsfrihed indtil 8 incl. gives $1/2$ feriedag med afrunding opad til hele feriedage og for hver yderligere mistet helligdagsfrihed 1 feriedag. De foranstående bestemmelser gælder dog ikke for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage i henhold til andre bestemmelser end i § 3 i finansministeriets regulativ af 13. januar 1959 vedrørende de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende ferieregler.

2. Fridagen skal have en længde af mindst 40 timer, dog at den kan betragtes som givet, uanset at fritiden kun har udgjort 36 timer, når tjenesten dagen før fridagen slutter senest kl. 18, 19 eller 20 og efter fridagen tiltrædes tidligst henholdsvis kl. 6, 7 eller 8. Når flere fridage undtagelsesvis sammenlægges, skal den første opfylde forannævnte betingelser, medens de efterfølgende skal være 24 timer.

3. Må en fridag på grund af indtrufne uforudsete omstændigheder inddrages, erstattes den snarest med en anden fridag med tillæg af yderligere fritid, svarende til $33\frac{1}{3}$ pct. af den på den mistede fridag præsterede tjeneste afrundet opad til hele timer. Fridage, der falder inden for sygeperioder, ersattes ikke.

Underretning om tildeling af erstatningsfridag skal gives senest 48 timer forud for det tidspunkt, da sidste tjeneste før fridagen tiltrædes.

Bortfaldne fridage af den i pkt. I, stk. 2, nævnte art erstattes med kontant vederlag, såfremt de ikke efter det foran anførte er erstattet med frihed inden udløbet af de følgende 2 kalendermåneder. Hvis det undtagelsesvis bliver umuligt at erstatte andre mistede fridage med frihed inden udgangen af de følgende 2 kalendermåneder, ydes også her et kontant vederlag.

Når en bortfalden fridag erstattes med kontant vederlag, bortses fra det i stk. 1 omhandlede tillæg af yderligere fritid.

Såfremt den bortfaldne fridag er erstattet med en anden fridag inden for den i stk. 3 nævnte frist, men der ikke inden fristens udløb er ydet tjenestemanden (aspiranten) den i stk. 1 omhandlede yderligere fritid, ydes der ham i

stedet herfor et kontant vederlag beregnet efter satserne for overarbejdspenge.

En fridag anses som bortfaldet, når vedkommende tjenestemand (aspirant) beordres til tjeneste på fridagen. En tjenestemand (aspirant) kan dog efter aftale med pågældende styrelse frivilligt påtage sig ganske kortvarig tjeneste på dage, hvor ekspeditionsstedet ellers er lukket, eller hvor det kun er åbent en ganske kort tid og betjenes af kun 1 tjenestemand, uden at hans fridag betragtes som bortfaldet. I så tilfælde ydes der tjenestemanden (aspiranten) et vederlag, som fastsættes til satserne for overarbejde opgjort efter tjenestens varighed forlænget med 50 pct. og således, at der mindst ydes betaling for 1 time. Hvis det undtagelsesvis er nødvendigt at lade ordningen omfatte sådan tjeneste 2 gange på en fridag, forlænges tiden for det 2. tjenesteafsnit med 100 pct., og der beregnes mindst 1 time for hvert af de 2 tjenesteafsnit. Afstanden mellem de 2 mødetider må højst være 3 timer. For tjenestemænd (aspiranter, der falder uden for reglerne om overarbejdspenge, beregnes vederlaget efter de for tilsvarende eller eventuelt nærmest lavere lønningsklasse gældende satser for overarbejdspenge.

4. Tjenestemænd (aspiranter), der er udkommanderet til søs, indgår ikke under foranstående regler. Det samme gælder sådanne tjenestemænd (aspiranter) under I. B. 1. c, for hvem afløsning ville medføre urimelige vanskeligheder eller uforholdsmæssig bekostning.

III. Overarbejde.

1. Overarbejde bør så vidt muligt undgås.
2. Som overarbejde betragtes:
  - a. Tjeneste, der ved tjenesteliste e.l. midlertidigt er pålagt en tjenestemand (aspirant) ud over den efter I. A. fastsatte norm.
  - b. Tjeneste, der ved tilkaldelse til ekstrapladsarbejde pålægges en tjenestemand (aspirant) ud over normen.
  - c. Tjeneste, der fremkommer ved en overskridelse af normen foranlediget ved tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste, for så vidt overskridelsen af denne udgør mere end 15 minutter pr. dag.

Ventetid foranlediget ved forsinkelse, som ikke eller kun rent uvæsentligt påfører tjenestemanden (aspiranten) merarbejde, medregnes kun med halvdelen; dette gælder også, når der bliver spørgsmål om, hvorvidt der er hengået de 15 minutter, som efter foranstående skal over-

skrides, forinden tjenestetiden overhovedet be-
tragtes som overskredet. Den her omhandlede
regel kan, hvis der forekommer flere ventetider
i et døgn, kun anvendes på 2 af disse.

3. De i pkt. 2 under b. og c. nævnte tjeneste-
overskridelser skal for den enkelte dag afrundes
opad til mængfold af $1/2$ time; overskridelse af
den under a. nævnte art afrundes månedsvi op-
ad til V2 time.

4. Overarbejde indtil 20 timer i en måned
skal inden udløbet af den følgende kalendermå-
ned så vidt muligt søges godtgjort med fritid,
der skal være af samme varighed som det præ-
sterede overarbejde med tillæg af $33\frac{1}{3}$ pct. af-
rundet opad til hele timer. Sådant erstatning med
fritid skal, såfremt overarbejdet er af tilstrække-
ligt omfang, fortrinsvis gives som hele fridage.
Erstatningsfritiden skal ydes med passende var-
sel, hvorved der i tilfælde, hvor fritiden gives
som hele fridage, forstås et tidsrum af mindst
48 timer forud for det tidspunkt, da sidste tje-
neste før fridagen tiltrædes.

5. Såfremt den i pkt. 4 nævnte fritid ikke er
givet inden fristens udløb, udbetales overar-
bejdspenge. Der bortset herved fra det i pkt. 4,
1. punktum, omhandlede tillæg.

6. Reglerne om overarbejde gælder ikke føl-
gende tjenestemænd (aspiranter):

- a. Tjenestemænd i de under I. B. 1. nævnte stil-
linger.
- b. Tjenestemænd, for hvem en overskridelse af
tjenesten unddrager sig kontrol.
- c. Andre tjenestemænd, hvis tjeneste helt eller
delvis består i at tilrettelægge arbejdet for
andre eller i at kontrollere arbejdets udførel-
se, og som derigennem har indflydelse på ar-
bejdstidens længde og på, at denne udnyttes
på rette måde.

For de under b. og c. nævnte tjenestemænd
finder reglerne om overarbejde dog anvendelse
i de i pkt. 2. a. og b. nævnte tilfælde.

IV.

Ovenstående regler gælder ikke for statens
lærerpersonale.

V.

Nærværende cirkulære træder i kraft den 1.
april 1961. Samtidig ophæves finansministeriets
bekendtgørelse nr. 415 af 23. september 1949
angående de for statens tjenestemænd gældende
arbejdstidsregler m.m. som ændret ved finans-
ministeriets bekendtgørelser nr. 105 af 30. marts
1953, nr. 231 af 2. juli 1958 og nr. 366 af 21.
oktober 1960.

Finansministeriet, den 30. januar 1961.

P. M. V.
Ulrik Andersen.

/ O I. Mikkelsen.

